
REKTOR

Utbildningsdepartementet
u.remissvar@regeringskansliet.se

2020-04-20

Dnr C 2020/106

Yttrande över remisspromemorian Ökad kompetens om neuropsykiatriska svårigheter och sex och samlevnad i lärarutbildningarna (U2020/00176/UH)

Karlstads universitet har fått möjlighet att yttra sig till Utbildningsdepartementet angående remisspromemorian Ökad kompetens om neuropsykiatriska svårigheter och sex och samlevnad i lärarutbildningarna (U2020/00176/UH) och vill anföra följande.

Förslaget i korthet

För att bättre kunna möta behoven hos barn och elever med neuropsykiatriska svårigheter föreslås förändrade krav i förskolläraryrket, grundläraryrket, ämnesläraryrket och yrkesläraryrket i syfte att säkerställa studenternas kompetens i fråga om neuropsykiatriska svårigheter. I syfte att säkerställa studenternas kompetens inom kunskapsområdet sex och samlevnad föreslås förändrade krav i grundläraryrket, ämnesläraryrket och yrkesläraryrket.

Karlstads universitets synpunkter

Neuropsykiatriska svårigheter

Under rubriken "Färdighet och förmåga" i examensbeskrivningen för förskolläraryrket och samtliga lärarexamina anges i dag att studenten ska visa förmåga att identifiera och i samverkan med andra hantera specialpedagogiska behov. Förslaget innebär att det görs ett tillägg till examensmålen i examensordningen för förskolläraryrket, grundläraryrket, ämnesläraryrket samt yrkesläraryrket. Det nya examensmålet blir då: visa förmåga att identifiera och i samverkan med andra hantera specialpedagogiska behov, inbegripet specialpedagogiska behov hos elever med neuropsykiatriska svårigheter.

Under rubriken "Färdighet och förmåga" i examensbeskrivningen för förskolläraryrket och samtliga lärarexamina anges i dag att studenten ska visa förmåga att identifiera och i samverkan med andra hantera specialpedagogiska behov. Förslaget innebär att det görs ett tillägg till examensmålen i examensordningen för förskolläraryrket, grundläraryrket, ämnesläraryrket samt yrkesläraryrket. Det nya examensmålet blir då: visa förmåga att identifiera och i samverkan med andra hantera specialpedagogiska behov, inbegripet specialpedagogiska behov hos elever med neuropsykiatriska svårigheter.

Karlstads universitet vill avstyrka tillägget, även då det är en fördel att förslaget endast innebär ett förtydligande och inget nytt examensmål. Det är vårdens och inte skolans ansvar att diagnostisera och vid förekommen anledning behandla medicinska diagnoser, inklusive NPF. Däremot angår de kognitiva svårigheternas konsekvenser för elevens lärande den pedagogiska verksamheten, oavsett orsak. Lärares uppdrag ska dock utgå från professionella pedagogiska bedömningar, inte utifrån medicinska diagnoser.

Tillägget kopplar dessutom specialpedagogiska behov till en elev i stället för skolsituationen. Specialpedagogik bör i huvudsak vara inriktad på skapa tillgängliga lärmiljöer för alla elever. I dag utformas och riktas specialpedagogiska insatser alldeles för ofta till en individuell elev, när man i stället kunde ha förbättrat långsiktigt för många, om man tittat på situationen och lärmiljön. Karlstads universitet anser att detta tillägg snarare spår på den felaktiga synen, än leder till en bra lärmiljö för alla elever, inklusive elever med NPF-diagnos.

Läroplanen är endast den första delen av en karriärlång kompetensutveckling inom yrket. Det är därför rimligt att ha en bred och påbyggnadsbar specialpedagogisk bas under läroplanen. I de fall lärare önskar specialisera sig inom just NPF så finns det redan utbildningsinsatser t.ex. inom ramen för Specialpedagogik för lärande på Skolverket och även på Specialpedagogiska skolmyndigheten, SPSM.

Sex och samlevnad

Examensmålet att visa förmåga att kommunicera och reflektera kring frågor som rör identitet, sexualitet och samlevnad som gäller för grundläroplanen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 4–6 ska införas även för grundläroplanen med inriktning mot arbete i fritidshem och med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3. Examensmålet ska även införas för ämnesläroplanen och yrkesläroplanen.

Karlstads universitet instämmer i den analys av frågan som görs i promemorian. En stor anledning till de brister som konstateras i promemorian kan bero på att sex och samlevnad inte är en obligatorisk del av läroplanen, förutom för grundläroplanen 4–6. Detta trots att nuvarande läroplaner för grundskolan och gymnasieskolan från 2011 är tydliga: frågor om sexualitet, kön, jämställdhet och relationer är integrerade i de flesta skolämnena. Kraven på lärarna att hantera dessa frågor är alltså stora men har helt enkelt inte följts upp med motsvarande utbildning.

För att skolan ska kunna leva upp till läroplanernas skrivningar och för att alla elever ska få en kvalitativ sex- och samlevnadsundervisning behöver ämnet bli obligatoriskt på samtliga läroplaner. Lärarna har rätt att få känna sig trygga i sin pedagogiska uppgift och eleverna har rätt att få känna sig trygga med att de har kompetenta lärare i ämnet.

Trots att läroplanen i det stora hela är för detaljstyrd och har för stor stoffträngsel så håller Karlstads universitet med om att just det här området behöver finnas reglerat i examensordningen. På sikt bör man ströva efter en kortare och mer generell examensordning för läroplanerna, men så länge den är detaljreglerad så innebär det att viktiga moment utsluts så länge de inte är inskrivna.

Karlstads universitet vill dock gå längre än promemorian och även införa examensmålet i förskolläroplanen. Förskollärare arbetar med saker som hör till sex- och samlevnadsområdet, som känslor, integritet och att lyssna på varandras ja eller nej. Förskollärare behöver redskap för att kunna leva upp till läroplanens mål om att alla barn ska få förutsättningar att utveckla sin identitet och bli medvetna om rätten till sin kroppsliga integritet.

Även om Karlstads universitet är positivt till att fler läroplaner ska få ett examensmål om sex- och samlevnad så är vi något tveksamma till tajmingen. Skolverket ser just nu över skrivningarna i läroplanen om sex- och samlevnad och kommer t.ex. antagligen att föreslå att ämnet ska heta sexualitet och relationer i stället för sex och samlevnad. Det kan finnas skäl att avvakta dessa förändringar så att examensordningen överensstämmer med läroplanen. I det sammanhanget är det viktigt att jämställdhetsperspektivet finns med i översynen. Detta perspektiv bör infatta aspekter som mäns våld mot kvinnor som i en skol- och förskolekontext kan omfatta också hedersrelaterat våld och förtryck.

I detta ärende har Johan Sterte beslutat och Per Båvner varit föredragande. Thomas Blom, prorektor, Margareta Friman, prorektor, Anne-Christine Larsson Ljung, universitetsdirektör och Sebastian Hardin, studentkårens ordförande har varit med om den slutliga handläggningen utan att delta i avgörandet.

Johan Sterte